احتمال دارد اتاق بازرگانی اعتراض کند

ایست به واردات غیرضروری

مهدیه‌سادات شاهمرادی
روزنامه‌نگار

براساس آخرین تصمیم وزارت صنعت قرار است تا چند روز دیگر، برای ۲۷۲ قلم کالا ممنوعیت و برای ۲۸۲ قلم کالا افزایش تعرفه اعمال شود. براین اساس اگر این افزایش تعرفه‌ها در هیات دولت، برای درج در کتاب مقررات صادرات و واردات سال جاری تصویب شود، ۵۵۴ قلم کالا با ممنوعیت واردات یا افزایش تعرفه وارداتی مواجه خواهند شد. حال باید دید این افزایش تعرفه‌ها در بلندمدت به نفع تولید ملی خواهد بود یا به زیان آن؟ پرسشی که رئیس اسبق سازمان توسعه تجارت در گفت‌وگو با «فرهیختگان» به آن پاسخ داده است.

وزارت صنعت به تازگی پیشنهاد داده است تا در راستای حمایت از تولیدکنندگان داخلی، ۵۵۴ قلم کالا با ممنوعیت واردات یا افزایش تعرفه وارداتی مواجه شوند با آنکه بسیاری از حامیان افزایش تعرفه‌ها براین باورند که با افزایش برخی تعرفه‌ها، به افزایش تولید ملی کمک خواهد شد، اما حمید صافدل، فعال اقتصادی و رئیس اسبق سازمان توسعه تجارت معتقد است که اگر این تغییر تعرفه‌ها شتابزده و بدون برنامه‌ریزی بلندمدت باشد، نه‌تنها کمکی به تولیدکنندگان داخلی نمی‌کند، بلکه در بلندمدت زیان‌های جبران‌ناپذیری را هم به مصرف‌کنندگان و هم به تولیدکنندگان داخلی وارد خواهد کرد. صافدل تاکید می‌کند که «اگر قرار است تصمیمی درباره حمایت از تولید ملی گرفته شود، مثلا باید اعلام شود که این تصمیم برای یک دوره پنج‌ساله است تا صنعتگران مربوطه بدانند که این حمایت دوره مشخصی دارد و در این دوره پنج‌ساله میزان تعرفه‌ها به دقت مشخص شده تا در این مدت مشخص تعرفه‌ها به صورت مرحله‌ای و پلکانی به شرایط مناسب‌تری بازگردد.»

او می‌گوید: «در بسیاری از کشورها از کشورهای اروپایی پیشرفته گرفته تا کشورهای درحال توسعه آفریقایی چنین قوانینی رایج است؛ در این کشورها سیاست‌های تعرفه‌ای با نگاه به آینده اطلاع‌رسانی می‌شود. آنها به صورت شفاف اعلام می‌کنند که تعرفه ما در این سال مقدار مشخص و تعیین‌شده‌ای است و در سال آینده به‌طور مثال ۱۰ درصد به این میزان افزوده خواهد شد و هر سال با اعلام قبلی تعرفه‌ها مشخص می‌شود و تغییر می‌کنند.»

برنامه‌ریزی بلندمدت نداریم

این فعال اقتصادی تصریح می‌کند که «با این نوع نگاه هم حمایت از مصرف‌کننده خواهد شد و هم کالا به صورت باکیفیت و رقابتی به دست مصرف‌کننده خواهد رسید. از سوی دیگر فرصتی به تولیدکننده داده خواهد شد تا بتواند خود را با شرایط جدید تطبیق داده و بتواند ظرفیت‌های تولید خود را افزایش دهد و برای کار تولید خود بسترسازی کند.»

او با ابراز تاسف از اینکه معمولا در ایران برنامه‌ریزی شفاف و بلندمدتی برای تغییر تعرفه‌ها وجود ندارد، می‌گوید: «متاسفانه در کشور ما به دلایل متعدد این تغییرات در سیستم‌های زمانی نامنظم تکرار می‌شود و چون دوره حمایتی آن نیز مشخص نیست، ممکن است نقض غرض شود؛ این نوع برخورد از یکسو باعث می‌شود تولیدکننده امیدی برای اینکه حمایت از تولیداتش زمان مشخص و تنظیم‌شده‌ای داشته باشد ندارد، به همین دلیل شاید چندان جرأت سرمایه‌گذاری و ریسک تولیدی نداشته باشد و از سوی دیگر ممکن است تولیدکننده دیگری با یک باور خوشبینانه تصور کند این حمایت همیشگی است و کیفیت را افزایش ندهد. بنابراین ما باید در سیاستگذاری شیوه‌ای را در پیش بگیریم که تولیدکنندگان بتوانند در دوره مشخصی افزایش ظرفیت تولید داشته باشند و همواره نگاه حمایت از مصرف‌کننده وجود باشد تا بتوانند با افزایش قیمت و رقابتی کردن کالا و خدمات پس از فروش هم به تولید خود رونق بخشند و هم حقوق مصرف‌کنندگان را حفظ کنند.»

واقعیت‌های اقتصاد ایران نباید به فراموشی سپرده شود

این اقتصاددان به بخش دیگری از فرآیند تغییر تعرفه‌ها اشاره کرده و می‌گوید: «ما باید برخی واقعیت‌ها را در بعد ملی و بین‌المللی درباره اقتصاد کشور خود بپذیریم و برای آن برنامه‌ریزی کنیم. به‌طور مثال در سال‌های اخیر، با اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها، قیمت تمام‌شده برخی کالاهای داخلی به دلیل افزایش هزینه‌های انرژی و افزایش قیمت برخی مواد اولیه ماشین گران شدند و برخی تعرفه‌ها و دستمزدها بر اثر گران شدن انرژی تغییر کرده و قیمت تمام‌شده تولیدات داخلی ما افزایش یافته است. از سوی دیگر، با توجه به شرایط تحریم که در مواقعی شدید بود و در مواقعی نیز کمتر شده بود، باعث شد قیمت‌ها در کشور با نوسان روبه‌رو شود. همچنین همین تحریم‌های گاه و بیگاه موجب شده تا ما محدودیت‌هایی برای تجارت داشته و گاهی نیز رکود داشته باشیم.» صافدل تصریح می‌کند که «همه این موانع و اتفاقات بر سر راه تولید داخلی ما قرار داشته و دارد، بنابراین تولید داخلی ما در شرایط سخت شکل گرفته و ادامه حیات داده است، بنابراین لازم است از تولید داخلی حمایت صورت پذیرد، اما این حمایت باید در دوره مشخصی باشد تا تکلیف استمرار این وضعیت برای تولیدکننده مشخص باشد. همین که نگاهمان به تامین مناسب‌ترین کالا با بهترین کیفیت و مناسب‌ترین قیمت برای مصرف‌کننده باشد، یعنی در حمایت از مصرف‌کننده و حمایت از تولیدکننده برآمده‌ایم، در نتیجه نباید سیاست‌های ما به سمتی برود که همه هزینه‌های حمایت از تولید ملی را مصرف‌کننده پرداخت کند.»

> سیاست تعرفه‌ای باید براساس مطالعات کارشناسی و با هدف‌های مشخص باشد. باید شاخص‌های تعرفه‌گذاری تعیین شود تا این تصمیم نیاز به اصلاح کردن‌های مکرر نداشته باشد. هرچقدر ما بتوانیم روی نقشه و پلن مشخص این تصمیم‌ها را بررسی کرده و بعد به مرحله اجرا درآوریم، تصمیمات ما کم‌هزینه‌تر خواهد بود

گاهی مصرف‌کننده به فراموشی سپرده می‌شود

معاون سابق وزیر صنعت، معدن و تجارت می‌گوید: «در بیشتر اوقات، در فرآیند تغییر تعرفه‌ها، متاسفانه مصرف‌کننده به فراموشی سپرده می‌شود. همچنین از یک سو ایران در شرایط فعلی، عضو سازمان تجارت جهانی نیست و از طرف دیگر و در حال حاضر ما طرح و برنامه مشخصی برای تعرفه‌های خود نداریم، بنابراین بهتر است در این شرایط نگاهی هم به آینده داشته باشیم تا اگر قرار است در آینده در یک جبهه اتحاد گمرکی و یک سازمان اقتصادی چندجانبه عضو شویم، چه شرایطی می‌تواند برای ما مناسب باشد که هم به نفع تولید ملی ما باشد و هم از بعد توسعه تجارت خود بتوانیم به نفع تولید داخلی سهم جدیدی از بازارهای جهانی را از آن خود کنیم.»

سیاست‌های تجاری خود را با نگاه آینده‌نگر تعیین کنیم

این فعال اقتصادی به نقش تعرفه‌ها در تسهیل روابط تجاری بین‌الملل اشاره کرده و می‌افزاید: «تعیین تعرفه هوشمندانه، نقش موثری در به دست آوردن بازارهای جهانی دارد. تعرفه‌ها می‌توانند گاهی به‌عنوان بازدارنده عمل کنند و گاهی عامل تسهیل‌کننده باشند. مهم این است که ما سیاست‌های تجاری خود را با نگاه آینده‌نگر تعیین کنیم.»

او تاکید می‌کند: «در مجموع سیاست تعرفه‌ای باید براساس مطالعات کارشناسی و با هدف‌های مشخص باشد. باید شاخص‌های تعرفه‌گذاری تعیین شود تا این تصمیم نیاز به اصلاح کردن‌های مکرر نداشته باشد. هرچقدر ما بتوانیم روی نقشه و پلن مشخص این تصمیم‌ها را بررسی کرده و بعد به مرحله اجرا درآوریم، تصمیمات ما کم‌هزینه‌تر خواهد بود.»

حمید صافدل در پاسخ به این سوال که با توجه به قانون جدید که اگر تصویب شود چه محصولاتی افزایش تعرفه خواهد داشت، می‌گوید: «اطلاعات دریافتی از لیست کالاها ندارم، اما آنچه مسلم است اینکه این اقلام نبایستی جزء مواد اولیه صنعت و تولیدات ما باشند. بسیاری از اقلام وارداتی، ماده اولیه تولیدات صنعتی و کشاورزی ما هستند. از سوی دیگر برخی از کالاها در بخش‌های تامین کالای مصرف عموم مردم موردنیاز هستند، بنابراین باید تغییر در تعرفه و میزان واردات و صادرات این گروه کالاها از چند سال قبل انجام شود که البته روال تصمیم‌گیری‌ها تا امروز براین اساس بوده است. به احتمال زیاد، بخشی از کالاهایی که در این تغییرات جدید شامل افزایش تعرفه یا محدودیت و ممنوعیت واردات می‌شوند، جزء گروه نهم و دهم هستند که از کالاهای کمتر مورد مصرفی یا غیرضروری برای مصرف تشکیل شده‌اند.»

کارشناسی دقیق، راه را بر سودجویان می‌بندد

رئیس سابق سازمان توسعه تجارت در پاسخ به این سوال که اگر این قانون اجرایی شود تا چه مقدار راه را برای دور زدن‌های قانونی باز می‌کند، می‌گوید: «هر چقدر که این کارشناسی‌ها دقیق‌تر باشد، میزان سوءاستفاده‌ها از آن کمتر خواهد شد. در تمام عرصه‌های اقتصادی کسانی هستند که منتظر شرایط جدیدی هستند تا ببینند چطور می‌توانند از این شرایط جدید استفاده کرده و یک‌شبه سود بسیاری را نصیب خود کنند. پس باید همزمان قوانین و ضوابط اجرایی مشخصی برای برخورد با متخلفانی که ممکن است شرایط جدید را دور بزنند، اتخاذ شود.»

صافدل با اشاره به اینکه گاهی با تغییر تعرفه‌ها، کسانی که در اتاق بازرگانی هستند اعتراض کرده یا ممکن است مشکلاتی برای تجارت ایشان اتفاق بیفتد، می‌گوید: «در قانون و به‌خصوص در ماده ۱۱ قانون صادرات و واردات که تحت عنوان حقوق صادرکننده و واردکننده شناخته می‌شود، شرایطی برای تجارت در نظر گرفته شده است و هرگونه تصمیم ناگهانی و اجرای ناگهانی می‌تواند زیان‌آور باشد، بنابراین همان‌طور که پیش‌تر گفتیم، درباره هر تصمیم جدیدی که قرار است اجرایی شود، حتما باید پیش‌آگاهی داده شده و به ذی‌نفعان آن اطلاع‌رسانی شود تا این ذی‌نفعان بتوانند خود را با شرایط جدید وفق دهند.» او با یادآوری این نکته که ممکن است این شرایط جدید برای عده‌ای از تجار زیان احتمالی داشته باشد، تاکید می‌کند: «باور من این است که قانون جدید در راستای حمایت از تولید ملی صورت گرفته، ولی روش‌های اجرا باید به گونه‌ای باشند که هدف موردنظر را تامین کنند و هرگونه تغییر در قوانین و مقررات صادرات و واردات و وضعیت تعرفه‌ها بایستی متکی بر بررسی‌های کارشناسی باشد و از هرگونه تصمیم لحظه‌ای جلوگیری شود.»

زیر ذره‌بین